

חולין דף קכ"ג

למדנו במשנה, אודות עורות המטמאים כבשר. ואמרה המשנה, שכולן שעובדן או שהילך בהן כדי עבודה, טהורים. מדייקת הגמרא, משמע שאם לא הילך, אינה טהורה. והרי שנה התנא בבית מדרשו של רבי חייא, און חמור שעשאה כטלאי לקופתו, טהורה. משמע שגם אם טלאי נחשב כמעשה לבטלו, אפילו שלא הילך? דוחה הגמרא, כוונת התנא שרק אם טלאה יש חילוק בין אם הילך, לכשלא הילך.

מבררת הגמרא, כמה נחשב 'כדי עבוד'? אמר רב הונא אמר רבי ינאי, זמן הליכה של ארבעת מילין.

דברים שהשיעור בהם עד ארבעה מילין
אמר רבי אבהו אמר ריש לקיש, שיעור זה נאמר גם לגבי הלכות אלו: 1. 'לגבל' אין פועל השומר לאכול בטהרה רשאי ללכת לטבול כליו אלא זמן הליכת ארבע מילים. 2. 'לתפלה' הנמצא במרחק של עד 'ארבעת מילין' מבית כנסת צריך לטרוח להתפלל שם ולא בביתו. 3. 'לנטילת ידים' הבא לאכול ואין לו מים, אם יש מים לפניו בסוף ארבעה מילים, ימתין עד שיגיע למים. אמר רב נחמן בר יצחק, שמועה זו בשם ריש לקיש שנאה החכם ששמו 'איבו', ואמר שיש ארבעה דברים שהשיעור בהם עד ארבעה מילין, והנוסף הוא הדין של משנתנו 'כדי עבודה'!

אמר רבי יוסי ברבי חנינא, חכמים לא הצריכו לחזור אחר דברים אלו למרחק ארבעה מילין, אלא אם הם לפניו לכוון שהוא הולך. אבל לאחריו, אינו צריך לחזור אפילו מיל אחד. רב אחא בר יעקב אמר, מדבריו נשמע שדוקא מרחק מיל אחד אינו חזר אבל פחות ממיל חוזר.

תנו רבנן, ליגיון של גדוד חיילים העוברים להלחם על בית מלחמתם, אם נכנסו לבית הוא טמא, כיון שאין לך כל ליגיון וליגיון שאין לו כמה 'קרקפלין' שהוא עור ראש אדם מת הנושאים עמם למכשפות במלחמה. ואל תתמה, שהרי קרקפלו של רבי ישמעאל מונח בראש מלכים.

משנה

המפשיט את העור מעל בהמה או חיה, בין אם היא טהורה והוא טמא ובין אם היא טמאה והוא טהור בבין בדקה ובין בגסה, יש חילוק מהו השיעור שנחשב לחיבור בין האדם לבשר על ידי העור להעביר את הטומאה: אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן, השיעור הוא 'כדי אחיזה'. ואם מפשיטו לצורך הכנת 'חמת', ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה, השיעור עד שיפשיט את החזה. ואם התחיל לחותכה מרגליה כלפי ראשה לחמת, כולו חבור לטומאה ליטמא ולטמא. עור שעל הצואר: רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור, וחכמים אומרים חבור עד שיפשיט את כולו.

גמרא

נחלקו אמוראים, מה דין העור לאחר שהפשיט כדי אחיזה על פני כולו, רב אמר העור המופשט טהור עד מקום חבורו,⁷⁵⁰ ורבי אסי אמר, העור הסמוך לבשר עד טמח טמא, כיון שיש לו שם 'יד'.⁷⁵¹ שואלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא, המפשיט מטמא כשיעור כדי אחיזה, מכאן ואילך הנוגע במופשט טהור. ולכאורה משמע שאפילו בטפח הסמוך לבשר אם נגע טהור? לא, לבד מטפח הסמוך לבשר.

עוד שואלת הגמרא ששנינו, הנוגע בעור שכנגד הבשר שעדיין לא נפשט עדיין, טמא. משמע שדווקא עור שכנגד הבשר טמא, אבל בטפח הסמוך לבשר טהור? עונה הגמרא שהתנא קורא לעור בשיעור טפח הסמוך לבשר כ'עור שכנגד הבשר'. עוד שואלת הגמרא ממה ששנינו, המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה, לשטיח כדי אחיזה, וטפח הסמוך לבשר טהור? עונה הגמרא, גם כאן הכוונה בטפח ראשון הסמוך לכדי אחיזה.⁷⁵²

מביאה הגמרא ששנינו ש'כדי אחיזה' הוא טפח. שואלת הגמרא, והרי בברייתא שנינו 'טפחיים'? אמר אביי, יש טפח ששיעורו כפול. ומביאה הגמרא שכן מצינו בברייתא, כמה 'כדי אחיזה'? טפח כפול.

750 אבל מחבורו ואילך הוא טמא משום 'שומר', כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו. רש"י.

751 ולרב – לאו 'יד' חשיב ליה אלא אם כן מטלטלין בו את האוכל. רש"י.

752 כגון שלא הפשיט אלא טפחיים: דארתו טפח הסמוך לכדי אחיזה – אינו אוחו בו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך, ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בסכין; אבל לאחר שהפשיט קצת – שלשה טפחים וארבעה, והעור המופשט מכביד כלפי מטה – אוחו בטפח הסמוך לבשר ומושך, וכבוד העור מסייעו. רש"י.

מביאה הגמרא ששנינו במשנה בכלים,

טלית שהתחיל בה לקורעה לבטלה מתורת

טלית, כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור, וטהורה⁷⁵³. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, מה שהתירו זה רק בטלית שנטמאה והטבילה, וצריך להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמשה. וכיון שהוכיח שלא חס עליה שכן הטבילה במים, התירו ולא חוששים שלא יקרע רובה. אבל טלית טמאה שאינה טבולת יום, לא התירו שיקרע את רובה אלא את כולה, גזירה שמא לא יקרע את רובה.

אמר רבה, שתי תשובות בדבר: אחד שיש לחשוש שמי שיראה שמשתמשים בה יאמר שעל ידי הטבילה היא נטהרה, ויטעו שטבילה בת יום עולה בלא הערב שמש. ועוד, שאין חוששים שמא לא יקרע את רובה, שהרי אמר רבי אלעזר ברבי שמעון שאין למלוק אלא רוב שנים בעולת העוף, ומוכח שלא חוששים שמא לר' ימלוק רוב? אמר לו רב יוסף, לגבי השאלה הראשונה, זה שקרעה מוכיח שהטבילה לא הועילה. וכן לגבי השאלה השניה, דווקא בכהנים התירו לפי שהם זריזים אבל בכל אדם חוששים.

שואלת הגמרא ממה ששנינו, המפשיט בבהמה ובחיה בהמת קדשים טרפה
בטמאה ובטהורה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה. ששחטה מטמאה

משמע שיתר מכדי אחיזה טהור. והרי יש לחשוש שמא לא יפשיט אלא כדי אחיזה ויגע בטומאה, ומדוע מטהרים? עונה הגמרא, אכן בטומאה דאורייתא יש לחשוש. אולם כאן מדובר שהמפשיט היה טמא טומאה דרבנן⁷⁵⁴, לכך לא מחמרים בה. שואלת הגמרא, והרי המשנה מדברת אף שאופן שהמפשיט טהור ואז נטמא מדאורייתא מטומאת נבילה? עונה הגמרא, כוונת המשנה 'טמאה' לבהמה טהורה טרפה. וזה כפי שאמר אביו של שמואל, בהמת קדשים טרפה ששחטה מטמאה.

שואלת הגמרא ממה ששנינו, רבי דוסתאי בן יהודה משום רבי שמעון אומר, המפשיט בשרצים שאין נוחין להפשיט, כולו חבור ואפילו יותר

753 אף על פי שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראוייה לקבל טומאה – טהורה מטומאתה ראשונה, דומיא דכלי חרס: דשבירתו מטהרתו, ושביריו מקבלין טומאה.

754 כגון מי"ח דבר (שבת יג): 'הא ראשו ורובו במים שאובים', ונגיעה בבהמת קדשים טמאה דרבנן. רש"י.

מכדי אחיזה, עד שיפשיט את כולו. משמע שבגמל יותר מכדי אחיזה אינו חבור, אפילו שטומאתו מדאורייתא? דוחה הגמרא, אין לדייק שבגמל ביותר מכדי אחיזה אינו חבור, אבל מדייקים בגמל שהפשיט עד הצואר אינו חבור⁷⁵⁵. ורבי יוחנן בן נורי, שאמר במשנה 'אינו חבור'⁷⁵⁶.

אמר רב הונא משום רבי שמעון ברבי יוסי, מה שהתירה המשנה בקורע בגד לטהרו, זה רק שלא שייר בה כדי 'מעפורת' שהוא סודר. אבל שייר במיעוט שלא נקרע כדי מעפורת, חשוב הוא להיות חבור.

עור שקרעו רובו ונותר מקצתו ומביא הגמרא שנחלקו באיזה סוג התירו אם קרע רובו והותיר מקצתו. ריש לקיש אמר, התירו רק בבד, כיון שכשנקרע בטל שמו שאפילו חוזר ותופרו, אינו חוזר לקדמותו. אבל עור, כיון שאם השאיר מעט יכול לתקן ומחזירו כבתחילה, לכך לא בטל שמו מעליו. ורבי יוחנן אמר, אפילו עור לא חוזר לתקנו. הקשה רבי יוחנן לריש לקיש ממה ששנינו במשנה בכלים, עור טמא מדרס, חישב עליו לרצועות וסנדלים, כיון שהתחיל לבטלו בחיתוך בסכין טהור, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים, עד שימעיטנו מחמשה טפחים⁷⁵⁷. ומדוע אם המעיט טהור, הרי יכול לחזור ולתקנו? עונה הגמרא, שהאפשרות לתקן זה רק אם סודקו לארכו או לרחבו. וכאן חתך דרך סביבותיו ששוב לא יכול לתקנו.

הקשה רבי ירמיה, המפשיט בבהמה ובחיה בשוחרה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה. משמע שאם יותר מכדי אחיזה טהור, והרי בעור יכול לחברו שוב? ביאר רבי אבין, בהפשט לא מתכוונים שהעור יחזור לבשר, והוא כנפרש לגמרי המופשט ראשון ראשון עושה ניפול. הקשה רב יוסף, עור שעל הצואר: רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור. ואם אומרים שיכול לחזור לתיקנו, מדוע אינו חיבור? אמר לו, והרי משיטת חכמים יש

⁷⁵⁵ ומדבר במפשיט לחמת ובמרגיל, ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה טמא, שגוזרים בבהמה טמאה, הואיל וטומאתה דאורייתא. רש"י.

⁷⁵⁶ ואין לגזור שמא לא יפשיט עד הצואר, שההדבר ניכר, אבל בין חצי לרוב הדבר לא מוכח, וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה. רש"י.

⁷⁵⁷ לא דומה לטלית: ששם קודם קריעה – היה שמה 'טלית' ועומדת להתכסות, ובקריעתה בטל שמה, לכך אף על גב ששייריים מקבלים טומאה, מ"מ טהרו מטומאה ראשונה. אבל כאן כל שעה שם 'עור' עליו, הלכך עד שיבטלנו מכשיעור. רש"י.

סיוע לדברי, שלשיטתם נחשב לחיבור? אלא אמר אב"י, אף אם סוברים שדבר שחוזר לתיקנו נחשב לחיבור, מכל מקום נחלקו בשומר העשוי לנתק מאליו. חכמים סוברים תורת שומר עליו כל זמן שלא ניתק, ורבי יוחנן בן נורי סובר שכיון ועומד להינתק מאיליו אינו נחשב שומר.

הרוצה שלא יטמא תנורו כיצד

עושה

הקשה רבי ירמיה, ששנינו במשנה בכלים, תנור שנעשה ככלי ואחר כך חיברו לקרקע ולאחר מכן נטמא, כיצד מטהרין אותו? חולקו לשלשה וגורר את הטיט שמחברו לקרקע עד שיגיע לקרקע. רבי מאיר אומר, אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים. הרי שלא נחשב מחובר, אף שיכול להחזירו לתיקנו לאחר שיחברו שוב? אמר לו רבא, הרי חכמים חולקים וסוברים שצריך לגרור עד הקרקע כדי שייחשב למנותק? אלא אמר רבא, בתנור שנטמא הכל מודים שלא נטהר עד שיחלקו לשלשה ויגרור עד הקרקע. ונחלקו כיצד שמתחילה לא יבא תנורו לידי טומאה, לחכמים חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ. רבי מאיר אומר, כיון שעדיין לא נטמא, לא צריך לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים.